

## LUOSTARIEN MERKITYS ORTODOKSISELLE LÄHETYSTYÖLLE

*Arkkimandriitta Efraim, Pyhän Andreaan skiitan johtaja, Athosvuori*

Aihe, joka on minulle uskottu, koskee luostarien merkitystä Ortodoksisen kirkon tekemässä lähetystyössä ennen, nyt ja myös tulevina päivinä. Pelkään tekeväni aiheelle vääryyttä, sillä mitä ikinä sanonkin, se on kuin pelkkä tyhjiys luostarien suuren annin rinnalla. Tästä huolimatta uskaltaudun yrittämään ajatellen sitä, että niin kuin leijona tunnetaan kynsistään ja vain pisarasta hunajaa voidaan päätellä koko hunajapurkin laatu, samoin teilläkin on mahdollisuus vähistä sanoistani päästä käsittämään monia asioita, hyvinkin monia.

### **Luostarit pyhien kasvattajina**

Jo varhaisista perustamisvuosistaan alkaen aina meidän päiviimme saakka ortodoksiset luostarit ovat katkeamattomana virtana tuottaneet pyhiä ja lahjoittaneet pelastuksen saavuttaneita ihmisiä Jumalan valtakuntaan. Tarkatkaapa vain, pyydän teitä, koko maailmanlaajuisen Ortodoksisen kirkkomme synaksarioneja ja pyhien elämäkertoja niin tulette huomaamaan, miten suurin osa pyhäksi julistetuista on luostarikilvoittelijoiden piiristä – elivätpä he sitten patriarkkoina, piispoina, pappeina, diakoneina, munkkeina tai nunnina – kun taas seuraavaksi suurimman pyhien luokan muodostavat marttyyrit, niin varhaisten vuosisatojen kuin myöhempienkin. Ennen kaikkea juuri nämä kaksi pyhien ryhmää tuottavat taivasten valtakunnalle kunniaa ja kuolematonta mainetta.

Tästä huolimatta kriittiset äänet eivät ole koskaan lakanneet panettelemasta luostareita ja niiden asukkaita. Tänäinkin ne yhä toistavat jo tuhannesti kuultuja väitteitä, kuten: munkit eivät tarjoa modernille maailmalle mitään, he ovat irrallaan sen todellisuudesta; he eivät rakasta ihmisiä, Jumalan kansaa; he ovat itserakkaita ja nautinnonhaluisia, joittenkuitten mukaan ehkä jopa siveettömiä; he eivät lopultakaan menneet luostariin pelastuakseen, vaan lähinnä vain pettääkseen niin itseään kuin muita. Todellisuudessa asiat ovat kuitenkin aivan toisin, minkä jokainen asioihin paremmin perehtyessään voi omakohtaisesti todeta lainatakseni Evankeliumin sanaa “tule ja katso” (Joh. 1:46) tai Psalmien kirjan samanhenkistä sanaa “maistakaa ja katsokaa” (Ps. 34:9).

Luostarien merkityksestä jotakin kertoo jo se, että peräti 25 niistä patriarkoista, jotka toimilaan kaunistivat Bysantin valtakunnan pääkaupungin piispanistuinta, olivat Athosvuoren munkkeja ja että useimmat heistä vielä luetaan Kirkkomme pyhien joukkoon. Lisäksi athoslaisista munkeista 125 toimi metropoliittoina eri puolilla Kreikkaa ja sen ulkopuolellakin opettaen hengellisen elämän perusasioita ja sydämessä tapahtuvaa mielen rukousta. Samoin lukuisat Pyhän Vuoren pappismarttyyrit ja siellä tavallisina munkkeina kilvoitelleet marttyyrit todistivat kestävyydellään jälleen kerran, että Herra meidän Jumalamme elää. Vastaavalla tavalla aika ajoin muutamat lähetystyössä ahkeroineet henkilöt, joiden toiminnan tukikohtana oli Pyhä Vuori, ruokkivat ja uudestisyntyivät tuhansia sieluja. Yksi heistä oli Kristuksen kunniakas apostolienvertainen pappismarttyyri Kosmas Aitolialainen, Filotheoksen luostarista palvelustehtäväänsä lähtenyt pappismunkki.

Luostarit tuottavat siis Kirkolle pyhiä tai vähintään synnyttävät sille ihmisiä, jotka tulevat saavuttamaan pelastuksen Jumalan valtakunnassa – eivätkä luonnollisesti vain Pyhän Vuoren luostarit, vaan luostarit kaikkialla ortodoksisessa maailmassa. Vain harvoja ja joukosta helpos-ti erottuvia tapauksia ovat ne, joissa luostarien asukkaat ovat poikenneet pois Jumalan viitoit-tamalta kaidalta tieltä, ovat eksyneet ja joutuneet kadotuksen valtaan. Tällaiset haaksirikot

ovat eräissä mielessä ymmärrettäviä, sillä hengellisessä sodankäynnissä me emme saavuta vain voittoja ja seppeleitä, vaan kohtaamme myös haavoja, kuolemantapauksia ja murhia.

Pyhät Filotheos Kokkinos ja Isidoros, jotka olivat kunnioitettuja ekumeenisia patriarkkoja, olivat hekin Pyhän Vuoren munkkeja ja pyhän Gregorios Palamaksen oppilaita. Näistä Filotheos Kokkinos eli aluksi peräti erakkona Athoksella Kapsalan alueella, minkä jälkeen hän toimi kokkina Suuressa Lavrassa, sitten luostarin igumenina ja tästä tehtävästä hän lopulta tuli valituksi ekumeeniseksi patriarkaksi. Molemmat olivat sydämeltään yksinkertaisia ja erittäin askeettisia ihmisiä, aitoja jumalankantajia. Pyhä Gregorios Palamas puolestaan, joka koristi arkkipiispana rakasta Tessalonikiamme, ja pyhä Nifon Toinen, Dionysioksen luostarin kasvatti sekä sittemmin ekumeeninen patriarkka ja jo ennen sitä Tessalonikin arkkipiispa, ovat hekin kuin kaksi kirkasta timanttia munkkilaisuuden kunniaseppeleessä. He olivat viisaita Kirkkomme opettajia ja kirjoittivat äärettömän syvällisiä kirjoja, joita luemme, joista ammennamme valistavaa tietoa ja joiden avulla pelastumme – me, kuten monet muut. Heistä ensiksi mainittun tekstejä on tallennettu Nikodemos Athosvuorelaisen ja pyhän Makarios Notaraksen, Korintin arkkipiispan, kokoamaan kreikankieliseen Filokaliaankin. Myös nämä kaksi, Nikodemos ja Makarios, ovat pyhiä synnyttävän Athosvuoren kallisarvoisia hedelmiä.

Pyhän Vuoren maineikkaitten kilvoittelijoiden joukossa meillä on piispojen ja viisaitten opettajien lisäksi myös keisareita, kuninkaita, prinsskejä ja ruhtinaita, jotka jättivät valtaistuimensa ja arvoasemansa sekä tulivat munkeiksi Athokselle. Tällaisia olivat pyhä Simeon Mirhanvuodattaja, Serbian entinen yksinvalti ja sittemmin nöyrä ja yksinkertainen Athoksen munkki. Mitäpä me voisimmekaan lausua tuosta pyhästä? Meillä munkeilla on tapana sanoa, että olemme jättäneet maailman ja elämme luostarissa kilvoitellen. Mutta jos me kenties olemme jättäneet munkiksi ryhtyessämme jotain, niin meidän on syytä kysyä, mitä sitten pyhä Simeon ja muut hänen kaltaisensa ovatkaan jättäneet?

Jalositystyisten munkkien joukosta haluan mainita vielä skiittamme elämään läheisesti liittyvän suuriruhtinas Aleksanteri Nevskin, pyhän Daniel Moskovalaisen seuraajan. Vastaavanlaisia tapauksia voisi luetella monia niin mies- kuin naispyhienkin kohdalla. Uskon, että he tulevat kerran tuomitsemaan maailman – ei siksi, että jättivät valtaistuimensa ja arvoasemansa tullakseen munkeiksi ja nunniksi, vaan siksi, että monet meistä emme tietoisesti halua ymmärtää heidän jättämänsä opetusta ja esimerkkiä nöyryyden pelastavasta merkityksestä.

### **Athoslainen sisälähetystyö Kreikassa**

Palaan taas merkittäviin athoslaisiin pyhiin. Yksi heistä on Kosmas Aitolialainen, joka kilvoitteli ankarasti, kuten tiedämme, peräti seitsemäntoista vuotta Pyhällä Vuorella ja saattoi siellä loppuun “sisälähetystyön” omalla kohdallaan. Näin hän tuli kykeneväksi vihdoinkin auttamaan myös toisia vaarantamatta omaa pelastustaan ja joutumatta pelkäämään hengellistä eksymistä. Hän vaelsi kaikkialle julistamaan ortodoksista uskoamme ja sanoi ihmisille: “Jotta te voisitte vapautua tämän ikeen – siis turkkilaisvallan – orjuudesta, teidän täytyy ensin vapautua himojenne ja syntienne muodostamista henkisistä kahleista, sillä teidän himonne ja syntinne ovat monet. Älkää kuvitelkokaan saavuttavanne maallista, inhimillistä vapautta niin kauan kuin noin monet himot ja katumattomat synnit pitävät teitä vankeinaan!” Silloin kansalla oli tapana kysyä: “Kuinka me sitten voisimme katua oikealla tavalla?” Siihen hän yleensä vastasi: “Teidän pitää saada opetusta, ja se tapahtuu kouluissamme.” Sanojensa vakuudeksi pyhä Kosmas rakensi 200 alkeiskoulua ja 10 niitä suurempaa keskikoulua aivan vihollisen silmien eteen. Tämän lisäksi hän pystytti vielä suurikokoisia, suorastaan valtavia ristejä, vaikka alueella valtaa pitivät käsissään turkkilaisen puolikuun edustajat. Viholliset olivat kaiken tämän johdosta kirjaimellisesti sanattomia, sillä he näkivät täysin vaarattoman ihmisen julistavan heidän kan-

naltaan uusia ja outoja asioita. Hiljaisesti he olivat myös antaneet suostumuksensa tälle toiminnalle ja sallivat hänen suorittaa Jumalan hänelle hoidettavaksi uskomon työn.

Opettaessaan pyhä Kosmas Aitolialainen julisti, että kirjasivistystä saaneet kristityt ovat omien ortodoksisten paikalliskirkkojensa ja koko maailman yleisiä hyväntekijöitä, kun taas kirjasivistyksestä osalliseksi tulleet jumalankieltäjät ja ei-uskovat ovat äärettömän suuri vaaratekijä niin näkyvästi kuin myös kätketysti. Meitä ei tässä luonnollisesti kiinnosta ihmisen sivistys sinänsä, koska se ei lopultakaan pelasta meitä, vaan sitä vastoin hänen osoittamansa elämänvaellus ja se, miten hän tunnustaa uskoaan. Maallinen sivistys yhdistettynä puhtaaseen ortodoksiseen elämäntapaan tekee ihmisestä opettajan hengen elämän ilmiöissä, mistä syystä me nimitämmekin sellaisia hengellisiksi isiksemme ja johdattajiksi Kristuksen luo, olkootpa he vaikka maallikoita.

Omana aikanaan pyhä Kosmas siis julisti koulujen rakentamisen tarpeellisuutta. Hänen ajoistaan meidän päiviimme saakka monta koulua ja erityisesti yliopistoa on rakennettu. Kun kuitenkin luomme katseemme koko maan piiriin lahjomattoman tarkkaavaisesti ja ilmiöitä oikeudenmukaisesti arvioiden, saamme huomata, että synti valtaa jatkuvasti lisää alaa ja samoin sotien määrä lisääntyy jyrkästi. Tämä ei tapahdu siksi, että ihmiset olisivat tänään oppimattomia, vaan siksi, että heiltä puuttuu jotakin muuta sivistyksen sijasta. Se, mikä heiltä puuttuu, on Kristus, mutta nimenomaan ortodoksinen Kristus. Ne koulut, joita nyt 21. vuosisadan alkaessa ennen kaikkea tarvitaan, ovat meidän luostarimme, ja tämän haluan sanoa teille vakavan painokkaasti.

Ajatelkaapa, että Kreikan orjuuden aikana turkkilaiset olivat sulkeneet koulut, mutta jättäneet sen sijaan yliopistot avoimiksi – siis meidän kirkkorakennuksemme ja ennen kaikkea meidän luostarimme! Heidän oli mahdotonta tajuta sitä, että noissa vaatimattomissa luostareissa, joita yöllä valaistiin pienen pienin öljylampuin, oli jatkuvasti meneillään tuhansien ja taas tuhansien ihmisten hengellinen muokkaus ja uudestisyntyminen. Noina öinä Uuden testamentin nöyrä leeviläinen opetti luostareissa oleville uskomme perusasioita Evankeliumin, Psalmtarin, Oktoehoksen ja muiden Kirkkomme käyttämien liturgisten ja hengellisten kirjojen avulla valmistuen heitä vapautumaan henkisistä siteistään. Lopulta näkyville ilmaantui pyhä Kosmas Aitolialainen, joka teki lähetystyötään vuodesta 1759 vuoteen 1779 asti eli yhteensä kaksikymmentä vuotta, ja saattoi päätökseen tämän kreikkalaisten uudestisyntymään liittyvän tehtävän, niin että kauan kaivattu vapaus saattoi kansallisestikin toteutua.

### **Luostarit pelastuksen satamina ja Jumalan valtakunnan esikartanoina**

Ortodoksiset luostarit ovat hengellisiä magneetteja, jotka vetävät voimakkaasti puoleensa niiden tavoin sisäisesti suuntautuneita ihmisiä, mutta työntävät luotaan niille vastakkaisesti suuntautuneet. Luostaria – mitä hyvänsä luostaria tässä maailmassa – ei voi koskaan rakastaa yksikään sellainen, joka ei pyri viettämään elämäänsä katumuksessa. Juuri katumuspainotteisuutensa vuoksi luostarien panos tämän päivän sisälähetystyössä on tavattoman merkittävä, niin suuri, ettei sitä pystytä mittaamaan eikä vertaamaan mihinkään muuhun. Meidän luostarimme toimivat samoin kuin insuliini elimistössä: ilman haiman tuottamaa insuliinia ihminen ei kykene elämään, ei liioin mikään muukaan organismi. Nöyrästi ja hälyttä, ilman minkäänlaista teatraalisuutta ja ihmisille aiheutettavaa mielipahaa ne pitävät hengelliseltä kannalta hengissä Jumalan kansaa ja luostariasukkaita. Ne toimivat pelastuksen satamina lukemattomalle ihmisjoukolla, ne ovat paikalliskirkkojen kerskaus ja kaunistus sekä Kristuksen kahdentoista autuaan oppilaan apostolisen elämän jatkumo.

Kaikki Kirkkomme suuret lähetystyöntekijät olivat munkkeja, joko pappismunkkeja tai taval-

lisiä munkkeja, jotka kypsyivät tehtäväänsä luostarissa. Kun heidän oma henkilökohtainen ”sisälähetystyönsä” oli siellä saatettu laadullisesti loppuun, he siirtyivät tekemään lähetystyötä luostarinsa ulkopuolelle pääskyjen tavoin, jotka suuriksi vartuttuaan lähtevät lentoon ja jättävät pesänsä. Minne he sitten asettuivatkin, he julistivat ortodoksista Kristusta sekä perustivat uusia luostareita, jotka yhäti tunnemme, joista myös kerskaamme ja jonne teemme pyhiinvaellusmatkoja saaden itsellemme suurta hyötyä. Luostareissa oleskelu ei meitä väsytä laisinkaan, sillä ne tuntuvat meistä pienen pieniltä Jumalan valtakunnan esikartanoilta tässä ajassa.

Kirkkoa palvellessaan nuo maineikkaat lähetystyöntekijät eivät kuitenkaan vain pelastuneet, vaan heistä tuli sen kunnioittamia suuria pyhiä. Minne tahansa he siirtyivätkin, he elivät siellä yksinkertaisesti ja nöyrästi kaikessa hiljaisuudessa rukousnauha kädessään. He tekivät maa-hankumarruksia ja paastosivat, toimittivat päivittäin jumalallista liturgiaa, tutkivat isien kirjoituksia ja kirjoittivat sen jälkeen itsekin, mitä Pyhä Henki noina hetkinä heille valaisi. Tänäpä me riennämme nöyrinä pyhiinvaeltajina heidän pyhänjäännöstensä luo, jotka vuodattavat ympärilleen runsaasti armoa.

En osaa kuvitella millainen ortodoksinen maailma ja Kirkkomme olisivat ilman luostareita. Tästä huolimatta ajatus luostarien välttämättömyydestä Kirkkollemme loukkaa monia, sillä heidän mukaansa siitä välittyy sellainen tuntu, että luostariasukkaat ovat yhtenäen tuomassa esiin munkkilaisuutta ja unohtavat kaiken muun. Tämän käsityksensä he lausuvat vilpittömästi, olematta tarkemmin perillä asioista. Toivon, että ymmärrätte mitä yritän sanoa. Noista kriittisistä äänistä huolimatta juuri luostarit painottavat ihmisille jatkuvasti sitä, että jokaisen ortodoksin kodin, jokaisen seurakunnan ja jokaisen paikalliskirkon pitää toimia ja elää hengellisesti. Munkit ja nunnat ovat nimenomaan ihmisiä, jotka tämän yleisen velvoitteen mukaisesti haluavat elää hengellisesti ja pelastua.

Samana elämäntavan tulee siis vallita luostareissa ja avioliiton sitein yhteenliitettyjen ihmisten kodeissa. Näiden kahden elämäntavan keskinäiset luonnolliset erot ovat hyvin vähäiset, eivätkä ne ole esteenä Pyhän Hengen armon vaikutukselle. Niinpä luostarit ovat jatkuvasti julistamassa sitä hengellistä elämäntapaa, joka on yhteinen kaikille ortodoksikristityille, niin maallikoille, papeille kuin munkkeille ja nunnillekin. Tämän johdosta jotkut äskettäin poisnukkuneista aikamme kilvoittelijaisista ovat todenneet, että ilman munkkilaisuutta Kirkkomme olisi vaarassa tulla väärinä opetuksensa ja pyhän perinteensä, mikä väittämä on vakava ja hyvin rohkeakin, mutta samalla historian monesti todeksi osoittama. Kerron teille tästä yhden lyhykäisen esimerkin, joka liittyy omaan hengelliseen perheeseeni, omaan hengelliseen isääni ja ohjaajavanhukseeni.

### **Ortodoksinen luostarihähetys Amerikassa tänään**

Ohjaajavanhukseeni arkkimandriitta Efraim, Filotheoksen luostarin entinen igumeni, rukoili hartaasti peräti kymmenen vuotta – nimittäin vuosien 1969 ja 1979 välisen ajan – sitä, että Jumala antaisi jonkin vahvistavan merkin hänen ajatukselleen siirtyä suorittamaan lähetystyötä luostarin ulkopuolelle, Amerikkaan. Se, ettei hän ryhtynyt mihinkään toimenpiteisiin vastauksen viipessä, vaikka hän oli käytännössä uudistanut neljä miesluostaria Pyhällä Vuorella ja seitsemän taikka kahdeksan naisluostaria sen ulkopuolella Kreikassa, osoittaa kuinka jumalaapelkääväinen vanhukseeni todella oli. Hän olisi aivan hyvin voinut toimia oman tahtonsa mukaan, sillä se oli kaiken lisäksi vielä moitteeton ja hyvä, niin ettei kenelläkään olisi ollut mitään valittamista hänen ratkaisunsa vuoksi.

Vuonna 1979 vastaus sitten saapui. Sen välittäjänä sai toimia eräs jo poisnukkunut vanhahko rouva, nimeltään Argyro, joka asui Kanadassa, Toronton lounaispuolella sijaitsevassa Lontoon

kaupungissa. Hän kutsui arkkimandriitta Efraimin virallisesti ensi kertaa vierailulle Amerikkaan, minkä perusteella tämä meni sinne ja sen jälkeen säännöllisesti vuosittain kolmen kuukauden ajaksi. Noiden kuukausien kuluessa vanhus Efraim harjoitti siellä ulkoisesti vaatimattonta ja kaikessa hiljaisuudessa tapahtuvaa pyhää palvelusta ihmisten synnintunnustusten vastaanottajana, kun oli ensin saanut tätä varten virallisen ja oikean järjestyksen mukaisen kutsun paikalliselta Kirkolta ja sen uskovilta. Tämän seikan merkitystä ei voi liiaksi korostaa, sillä hyväkin asia katsotaan Jumalan maailmassa vääräksi, mikäli sille ei ole olemassa arkkipiispalta saatua siunausta. Arkkipiispat eivät näet ole vain meitä ylempiä ja meidän johtajiamme, vaan piispaksi vihkimyksessä saamallaan armolla he vahvistavat ja sinetöivät suorittamamme työn, niin että sillä on laillisuuden ja oikean kirkollisen järjestyksen leima.

Aina vuoteen 1985 asti synnintunnustusten vastaanottaminen tapahtui näkymättömästi ja sangen vaatimattomalla tavalla, joskin tulijoita oli tuhansittain. Sen jälkeen pyhän Kosmas Aitolialaisen jalanjälkiä ja opetusta seuraten arkkimandriitta Efraim alkoi perustaa Uudelle mantereelle oman aikamme tarpeiden edellyttämiä kouluja eli luostareita, niin miehille kuin naisillekin. Hän on perustanut niitä sinne tähän mennessä jo kahdeksantoista, minkä perusteella paikalliset kutsuvat häntä Kanadan ja Amerikan valistajaksi. Jos jo henkilöä, joka on perustanut yhden kirkon tai luostarin, kunnioitetaan ja ylistetään autuaaksi tässä elämässä sekä muistellaan suurella hartaudella hänen kuoltuaan, niin ajatelkaapa, miten asianlaita on tämän henkilön kohdalla! Näin sanoessani en pyri kehumään omaa vanhustani, sillä me munkit tunnemme vastenmielisyyttä kaikkea sellaista kohtaan, vaan totean edellä sanotun pelkästään historiallisena tosiasiana. Mitä arkkimandriitta Efraim taas tulee jatkossa tarjoamaan ja antamaan ortodoksisuudelle Amerikassa, sen tietää ja tuntee yksin Jumala.

## Lopuksi

Kuten olemme edellä nähneet, ortodoksiset luostarimme ovat halki vuosisatojen säilyttäneet ehdottoman puhtaana ortodoksisen elämäntyylin sekä kirkkoisien meille jättämän uskonperinnön. Hengellisenä elohopeana ortodoksisuus ei ole väärennettävissä, vaikka sitä edustavat ihmiset voivatkin joutua harhaan ja mennä piloille – Kirkkomme kohdalla näin ei kuitenkaan käy koskaan.

Aivan lopuksi, isät, veljet ja sisaret, haluan sanoa tämän. Olemme saapuneet Athokselta vieraiksi Uuteen Valamoon, tähän siunattuun luostariin. Tuntemme kiitollisuutta pyhää Jumalaa kohtaan tästä mahdollisuudesta tavata teitä. Kiitämme pyhää luostarin johtajaa, arkkimandriitta Sergeitä, saamastamme vieraanvaraisuudesta, joka on ollut todella Abrahamin muinoin osoittaman vieraanvaraisuuden vertainen. Samoin kiitämme pyhää igumenia Marinaa, jonka johtamassa Lintulan naisluostarissa meillä myös oli mahdollisuus vierailla. Nämä luostarit ovat aivan kuin kaksi hengellistä majakkaa, jotka näyttävät kaikille oikeata tietä ja ravitsevat tuhansia sieluja. Niiden maine on levinnyt myös isänmaanne rajojen ulkopuolelle. Rukoilen vilpittömästi, että luostarinne täällä Suomessa kasvaisivat niin kooltaan kuin lukumääräisesti, että korkeasti pyhitetty esipaimenenne saisi iloita ja riemuita ihmisistä, joita hän vastuunsa hyvin tuntien kaitsee, ja että me kaikki toinen toisiimme liittyneinä, lujasti yhteen puristetun nyrkin tavoin, jatkaisimme kulkuamme isiemme viitoittamalla suoralla tiellä kohti ylhäällä olevaa taivaallista Jerusalemiä. Olen teille syvästi kiitollinen, rakkaat isät, sisaret ja veljet.

*Valamon kansanopiston seminaari "Kristuksesta ja Kirkosta älkää etäännykö; sisä- ja ulkolähetys Ortodoksisessa kirkossa" 26.05.2002; käännöksen Hannu Pöyhönen; julkaistaan tekijän luvalla*